

Департамент культури та взаємозв'язків з громадськістю
Черкаської облдержадміністрації

КЗ «Обласна універсальна наукова бібліотека
імені Тараса Шевченка»
Черкаської обласної ради

**Бібліотеки – центри українознавства та
народознавства
(методичні рекомендації)**

Черкаси – 2017

Бібліотеки – центри українознавства та народознавства :
Метод. рекомендації / КЗ «ОУНБ імені Тараса Шевченка» Черкас.
обл. ради ; уклад. Н. Д. Вітавська. – Черкаси, 2017. - с.

Укладач
Редактор
Відповідальний за випуск
Комп'ютерний набір

Н. Д. Вітавська
В. К. Величко
Л. П. Капкаєва
Н. І. Кикоть

Підписано до друку 30.08.2017 р.

Зміна в Україні політичних, соціальних і культурних пріоритетів супроводжується підвищенням національної самосвідомості та духовного відродження, прагненням українського суспільства зберегти свою ідентичність, культурну спадщину, національні традиції.

Методичні рекомендації щодо перетворення бібліотек області в центри українознавства та народознавства мають впровадитись у 2017–2018 рр. і є одним з основних напрямків діяльності бібліотечних закладів у сфері патріотичного виховання та відродження духовності членів місцевих громад.

Українознавство та народознавство (а це – наша мова, культура, література, історія, звичаї) – духовне надбання народу, важливий засіб державотворення, подальшого інтелектуального й культурного розвитку нації, збереження для наступних поколінь та донесення до сучасників унікальної інформації щодо культури предків.

Розвиток українознавства та народознавства – це стратегічна мета в розбудові Української держави.

Саме через популяризацію української мови, історичних та культурних надбань нашого народу відбувається виховання у громадян любові до України, її історії, народу.

Система публічних бібліотек в Україні є найрозповсюдженішим, найдієвішим громадським інститутом, загальнодоступним для всіх без виключення членів громади і на безоплатній основі надає доступ до друкованого та електронного ресурсів.

До сфери діяльності центрів українознавства і народознавства мають увійти:

- формування і організація спеціалізованого фонду літератури з питань розвитку українського державотворення, української мови, літератури, культури, народознавства;
- створення баз даних (на електронних та паперових носіях) про видатних діячів української держави, культури, літератури,

народних умільців (в тому числі зі своєї місцевості та представників української діаспори);

- лекційно-презентаційне забезпечення відродження духовності громади, розвиток поглиблення знань з української мови;

- розробка та здійснення навчально-презентаційної програми «Українознавство» серед освітян, держслужбовців, правоохоронців та ін.;

- створення мережі народних університетів з українознавства, народознавства;

- створення освітнього простору, шляхом організації курсів (гуртків) та дистанційних курсів з вивчення та удосконалення знань з української мови; створення умов для вільного доступу членів громади до вітчизняних та зарубіжних інформаційних ресурсів з даного напрямку;

- створення тематичних акаунтів у соцмережах;

- вивчення освітніх, інформаційних потреб населення регіону з даних напрямків, приведення бібліотечних послуг у відповідність з ними;

- участь у проектно-грантовій діяльності та налагодження контактів з ГО української діаспори;

- створення відкритої публічної сфери спілкування шляхом організації публічних дискусій, круглих столів, веб-конференцій з питань форм, методів, напрямків українізації мовного простору.

Центри українознавства та народознавства – реальна можливість по-новому будувати співпрацю з громадою та владою. Організація цих центрів у публічних бібліотеках – можливість модернізації закладу; перебудова традиційної діяльності, зміна форми, орієнтирів, щоб стати сучасним закладом, який в змозі зацікавити владу, спонсорів, одночасно стане корисним громаді.

Головне, що мають усвідомити бібліотечні працівники, плануючи створення та діяльність Центрів, – це те, що цікавить та

потрібне громаді, спеціалістам, владі, ставлення різних категорій населення до цього питання.

Виходячи з цього, в рамках Центрів, будуть формуватися інформаційні фонди (офіційні матеріали, які стосуються розвитку української мови, національно-патріотичного виховання, збереження пам'яток культури, розвиток видавничої справи та ін.).

Мають вивчатися потреби, конкретні запити представників органів влади, освіти, ГО, громади як щодо законодавчих напрямків, так і напрямків, форм вивчення, ознайомлення з народознавством та українікою. Найбільш слухними способами тут стануть анкетування, соцдослідження, обговорення та пропозиції на сторінках соцмереж, сайтах.

Центр українознавства та народознавства створюється на допомогу реалізації регіональних програм розвитку освіти, виховання духовності, патріотизму населення. Для цього слід працювати з очільниками освітньої галузі, соціального розвитку, місцевою владою з метою переконання їх у співпраці з Центрами та надання їм підтримки в діяльності.

Центри можуть діяти на базі будь-якої ПБ, виходячи з можливостей закладу. Центри, що відкриваються на базі ЦБ можуть делегувати свої окремі функції (напрямки роботи) певним філіям, де доцільно в рамках роботи Центру, проводити ту чи іншу роботу.

Центри з українознавства та народознавства мають діяти в кожному районі (місті) при ЦБ та по необхідності, певні напрямки при БФ.

Далі пропонуємо Вам ряд заходів та напрямків, що мають увійти до робочого плану Центру.

Організаційні питання

- облаштувати в бібліотеці (–ках) відповідну зону (приміщення) з урахуванням зазначеної діяльності;
- забезпечення широкого кола джерел інформації (інформфонди) доступ до інформації на електронних носіях;

- створення ресурсної тематичної бази (на паперових та електронних носіях);
- забезпечити навчання бібліотекарів згідно тем та напрямків діяльності Центру в т. ч. з використанням УГ.

Рекламні заходи щодо популяризації роботи Центру

- підготовка прес-пост-релізів для ЗМІ, закладів освіти, влади, зацікавлених осіб, рекламних оголошень в т. ч. в соцмережах, інформація в ЗМІ про відкриття та основні форми роботи;
- видання буклетів, закладок про Центр та його можливості;
- відповідне оформлення приміщення Центру.

Практично-діловий компонент діяльності Центру з українознавства та народознавства

- створення стратегії діяльності Центру з залученням партнерів (митців, викладачів, літераторів, освітян, представників народної творчості та ін.);
- організація адвокаційних компаній з даного напрямку – публічних дискусій, проведення загальнорайонних та міжрайонних заходів з приводу форм, методів українізації мовного простору, ознайомлення з основами та розвитком народознавства;
- створення клубів «Української мови», відповідно до напрямків:
 - «Українська для початківців»;
 - «Удосконалюємо свою українську»;
 - «Ділове українське мовлення»;
 - «Українська для іноземців»
- створення клубів «Української культури» за напрямками:
 - «Українське народознавство» (звичаї та сучасність);
 - «Літературна Україна»;
 - «Мистецька Україна»;

- «Сучасний світ та нова Українська культура»
- популяризація доробку видатних українців та сучасників (особливо з краєзнавчого напрямку) через:
 - тематичні заходи (форми різні);
 - регіональні культурологічні форми;
 - соціальні мережі;
 - ЗМІ;
 - виставкову народоумільську діяльність;
 - видавничу діяльність;
 - укрфести (або райукрфести)
- співпраця з українською діаспорою, налагодження контактів з ГО «Україна – світ», Українська Всесвітня Координаційна рада, ГО «Четверта хвиля», ВГО «Українська Взаємодопомога» та ін.
- проведення народознавчих днів (четвергів, серед та ін.) у бібліотеці;
- проведення на радіо, телебаченні «Уроків з рідної мови та народознавства»
- залучення працівників та читачів-волонтерів до створення та проведення екскурсій рідним містом (селом, районом);
- проведення конкурсів серед користувачів на кращий народознавчий, краєзнавчий проект;
- лекційно-презентаційне забезпечення відродження духовності громади (за темами: державотворення, народознавства, українська культура та ін.) серед різних категорій користувачів;
- створення дистанційних курсів «Українознавство», «Народознавство»;
- створення народних університетів з українознавства»;
- створення віртуальних народознавчих, українознавчих екскурсій, тематичних презентацій.

Очікувані результати від діяльності Центрів:

Зміцнимо:

- позиції бібліотек в соціокультурному просторі регіону;
- закріпимо позитивний імідж закладів серед громади і влад;
- зв'язки між громадою, бібліотекою, владою.

Збільшимо:

- кількість основних показників.

Розширимо:

- уявлення про можливості бібліотек.

Зможемо:

- обґрунтовано довести свою необхідність для громади;
- поліпшити фінансування закладів;
- стати сучасною інноваційною структурою.

На 01.11.2017 р. керівники бібліотечних закладів мають надіслати інформацію до НМВ ОУНБ щодо перспективи створення та діяльності таких центрів у регіоні.

У планах роботи бібліотек на 2018 рік окремим розділом подати «Діяльність Центрів з українознавства та народознавства».

Рекомендовані друковані та електронні ресурси

- Державна програма розвитку і функціонування української мови на 2004–2010 роки : Затверджено постановою КМУ від 02.10.2003 р. № 1546. // Офіційний вісник України. – 2003. - № 40. – С. 37–46.
- Волян Н. Нове обличчя бібліотек – нові послуги громаді / Наталія Волян // Бібліотечний форум. – 2017. - № 1. – С. 35–37.
- Козицька Т. «Гарячі» послуги сучасної бібліотеки / Тетяна Козицька // Бібліотечна планета. – 2016. - № 4. – С. 16–20.

Інтернет-ресурси (перевірено 06.09.2017)

- Наукові та культурно-просвітницькі центри і проекти по дослідженню української діаспори [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.experts.in.ua>. – Назва з екрана.
- Районна бібліотека для дітей – центр з популяризації українознавства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.laginlib.org.ua>. – Назва з екрана.
- Від традицій до інновацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.odk.km.ua>. – Назва з екрана.
- Бібліотека відсолекцій: відродження народознавства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.electura.kiev.ua>. – Назва з екрана.
- Центр українських студій ім. Д.И. Багмея [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.univer.kharkov.ua>. – Назва з екрана.
- Народознавчий центр [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vspu.edu.ua>. – Назва з екрана.

- Бібліотека об'єднує молодь: форми і методи обслуговування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : : <http://www.library.cv.ua>. – Назва з екрана.
- Методичні рекомендації з українознавства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.iprobuk.cv.ua>. – Назва з екрана.
- Роль українознавства на сучасному етапі Незалежної України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.irbis-nbuv.gov.ua> – Назва з екрана.